



رئیس قوه قضائیه:

دولت و مجلس نیروهای متخصص دستگاه قضا را یاری دهند

گروه سیاست: رئیس قوه قضائیه در بازدید از مرکز تشخیصی و آزمایشگاهی پزشکی قانونی استان تهران در منطقه کهریزک، با ابراز خرسندی از قرارگرفتن ایران در ردیف پنجم کشورهای سازنده کیت زنتیک گفت: ارزش مادی و ویژگی‌های کیت...

صفحه ۳

چهارشنبه ۳ شهریور ۱۴۰۰ • ۱۶ محرم ۱۴۴۳ • ۲۵ آگوست ۲۰۲۱

تیتردو

معبر مسدود پناه جوها

گزارش میدانی «شرق» از عدم همکاری بین‌المللی در مرز آذربایجان غربی

صفحه ۹

تیترها

وزیر اطلاعات دولت اصلاحات:

ادعای ذوالنوری کذب محض است

صفحه ۲

صادرات دوباره سوخت به افغانستان

«به درخواست طالبان»

صفحه ۴

داستان عجیب قفس توری ایران

صفحه ۱۱

ویلیام برنز، رئیس سیا با ملا عبدالغنی برادر در کابل دیدار کرد

پشت میز مذاکره با متهم سابق

صفحه ۸

حرف اول

دوئل تاریخی یک ملت

احمد طالبی‌نژاد



تاریخ ما وقایع تلخ و سیاه کم ندارد. خوانده‌ایم که وقتی محمود افغان به ایران حمله کرد و به‌سوی اصفهان که در آن زمان پایتخت بود شافت، شاه سلطان حسین صفوی با درباریانش به پیشواز رفت و در نزدیکی اصفهان - مورچه‌خورت - تاج و شمایل پادشاهی ایران‌زمین را در طبق طلا پیشکش محمود کرد و زیوانانه به کنجی خزید. حال پس از چهارصد و اندی سال که از آن واقعه می‌گذرد، شاهد شکل وارونه آن واقعه هستیم. واپسین رئیس‌جمهور افغانستان دو روز مانده به ورود مهاجمان، ارگ ریاست‌جمهوری را ترک کرده، سرزمین مظلوم افغانستان و مردمان مظلوم‌ترش را وانهاده و در گوشه‌ای از امارات متحده عربی ور دست چند نفر دیگر از زیوانان معاصر سرگرم عیش و نوش است. تاریخ نام او و دیگری‌ای مانند او را در صفحات سیاه خود ثبت خواهد کرد؛ اما ... شاید برخی بدانند که نگارنده در تنها فیلم سینمایی‌اش به نام من بن لادن نیستم که سال ۱۳۸۳ ساخته، به یکی از دردمنده‌ترین وقایع دوران نخست‌امارات مهاجمان به افغانستان پرداخته است. سرگذشت یک هنرمند سینما و تلویزیون بلخ که از وحشت مهاجمان گریخته و در ایران لوطی‌عنتری شده. این مقدمه را از آن‌رو آوردم که برخی نگویند تو را به سیاست چه‌کار؟ برو سراغ دغدغه اصلی‌ات که سینماست. خواستم بگویم من از دهه‌ها پیش که داوودخان علیه پسرعمویش ظاهرشاه کودتا کرد و نظام سلطنتی را برانداخت و خیمه جمهوری مادام‌العمر برپا کرد...

ادامه در صفحه ۹

تصحیح و یوزش

● تیتیر عکس صفحه اول روزنامه «شرق» چاپ سه‌شنبه دوم شهریور ۱۴۰۰ با عنوان «مرزبان تهی» درباره درگذشت محمدرضا حکیمی اشتباه فاحشی بوده است که متأسفانه رخ داده و واکنش‌های زیادی در پی داشته است. همان‌طورکه به متن گزارش مربوط به این‌عکس آمده مراد «مرزبان توحید» است؛ لقی که مرحوم استاد حکیمی به آن شهره بوده است. روزنامه «شرق» بابت اتفاقی که در زمان صفحه‌آرایی رخ داده است، از مخاطبان خود و دوست‌داران و علاقه‌مندان مرحوم حکیمی عذرخواهی می‌کند.



شاهپور جایی از آینده بی‌آبی خوزستان می‌گوید

جزئیاتی تازه از شیوه مدیریت بحران آب خوزستان

گروه اقتصاد: سرزمینی که روزگاری نه‌چندان دور به عنوان جلگه فلات ایران شناخته می‌شد، تابستان امسال بحرانی‌ترین روزهای چند دهه گذشته را تجربه کرد و کار حتی به تجمع و اعتراض مردم هم کشیده شد؛ بحران آب در ایران که از سال‌ها...

صفحه ۵



سال هجدهم • شماره ۴۰۷۹ • ۱۲ صفحه • ۷۰۰۰ تومان

سرمقاله

بازگشت به نقطه صفر

جاوید قربان‌اوغلی



تحولات شگفت و گیج‌کننده افغانستان با سقوط بدون درگیری کابل وارد مرحله جدیدی شد و بار دیگر جهان را در مقابل حاکمیت گروه و فرقه متحجر طالبان بر این کشور قرار داد. ۲۰ سال پس از تهاجم و اشغال افغانستان پس از حادثه تروریستی و صرف بیش از دو تریلیون (دو هزار میلیارد) دلار، در تحولی توأم با ابهامات بسیار و سؤالات بی‌جواب، با خروج بی‌برنامه، افغانستان به همان ستیزه‌جویان ساقط‌شده ۲۰ سال قبل واگذار شد. در این‌باره ذکر چند نکته ضروری است: از منظر نظامی تحولات افغانستان را نمی‌توان ناشی از برتری نظامی نیروهای طالبان در مقابل ارتش ۳۰۰ هزارنفری دولت دانست. به‌خصوص اینکه در دو دهه گذشته این ارتش تحت آموزش نظامیان آمریکا و دیگر کشورهای ناتو قرار داشت. به تسلیحات نسبتاً پیشرفته غربی مجهز بود که اکنون به دست جنگجویان طالبان افتاده است. سقوط بی‌دری ولایات ۳۴گانه جز در مواردی نادر، ناشی از جنگ نبود و تقریباً هیچ ولایتی با جنگ گسترده سقوط نکرد.

ادامه در صفحه ۲

محدودیت برای جامعه مدنی قوی

حمزه نوذری، جامعه‌شناس و استاد دانشگاه



جامعه مدنی ایران روزبه‌روز در فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی مجازی قدرتمندتر می‌شود. این در حالی است که فعالیت‌های جامعه مدنی در عرصه عمومی با محدودیت‌ها و موانع بسیاری مواجه است. قدرت جامعه مدنی در فضای مجاز از چند جنبه است: الف- قدرت نقد و نظارت بر عملکرد و برنامه‌های هر سه قوه، ب- قدرت و شجاعت ارائه راهکارهایی برای برون‌رفت از مسائل ج- قدرت آشکارسازی فساد و ناکارآمدی. بر این اساس، جامعه مدنی ایران که امروزه در بستر شبکه‌های اجتماعی مجازی قدرتمندتر شده است نه‌تنها به برنامه‌ها و سیاست‌ها و ناکارآمدی‌های دولت واکنش نشان می‌دهد، بلکه فعالتان قدرت کنش دارد و می‌تواند در فراهم‌کردن امکانات رفاهی برای جامعه شریک قدرتمند دولت شود. به عبارتی، جامعه مدنی مجازی شده در ایران برای غلبه بر چالش‌ها راهکار ارائه می‌کند، که امید بی دولت‌ها و بوروکراسی نیست؛ یعنی جامعه مدنی گرم و خلاق به جای بوروکراسی سرد و بی‌روح قرار می‌گیرد. در کشورهای پیشرفته دولت‌ها برای سیاست‌گذاری و سامان‌دهی جامعه و اقتصاد اطلاعات را از جامعه مدنی می‌گیرند و آن را به برنامه تبدیل می‌کنند. به عبارتی سیاست‌ها و برنامه‌ها حک‌شده در جامعه مدنی است. مفهوم استقلال حک‌شده ایوانز ناظر بر همین موضوع است. «دولت‌ها برای سامان‌دهی جامعه لازم است از گروه‌های قدرتمند و انحصارگر مستقل شوند و لازمه این استقلال حک‌شدگی در جامعه است یعنی رجوع دائم به جامعه. دولت‌ها برای صیانت از خودشان لازم است پیوسته به جامعه مراجعه کنند و از کنش‌هایی که بین آنها جریان دارد، مطلع شوند و آن را مبنای برنامه عمل قرار دهند. امروزه گسترش شبکه‌های اجتماعی مجازی شرایطی فراهم کرده است که گروه‌های مختلف اجتماعی نه‌تنها از طرد و انزوا خارج شده‌اند، بلکه فعالتان به نقد و نظارت برنامه‌های دولت‌ها روی آورده‌اند. گروه‌های مختلف اجتماعی در این فضا به‌منزله بازار نیز استفاده می‌کنند و مشغول دادوستد و همچنین توسعه کسب‌وکار هستند. نکته عجیب این است که بخشی از نمایندگان جامعه علیه جامعه مدنی وارد عمل شده‌اند و دل‌نگران قدرت روزافزون جامعه‌مدنی‌گانی به تضعیف و محدودیت در لباس صیانت هستند. مجلسیان فارغ از اینکه این طرح چه بر سر آموزش و کسب‌وکارها می‌آورد، از نقد و نظارت جامعه مدنی قوی واهمه دارند. جامعه مدنی قوی و دارای بستر نقد و نظارت ترسناک نیست، بلکه در جهت شفافیت، دموکراسی و مستقیم و سیاست‌ها و برنامه‌های کارآمدتر حرکت می‌کند. جامعه مدنی نیاز به صیانت ندارد، بلکه نیازمند شرایط و زمینه فعالیت برای نشان‌دادن قدرت جامعه و وجوه انتقادی و نظارتی است. در این میان کسی مخالف تصویب قوانین برای مجازات خاطبان و مجرمان و هتاکان در فضای اجتماعی نیست و همه گروه‌های اجتماعی از آن حمایت می‌کنند.

ادامه در صفحه ۴



گفت‌وگوی احمد غلامی با حمید شوکت درباره زندگی سیاسی «خلیل ملکی»

سوسیالیسم ناتمام

صفحه ۶

یادداشت

ضرورت الحاق سازمان زندان‌ها به دستگاه اجرایی

آن قوه است. سابقه هم نشان داده که در چنین فرایندی، مصلحت‌سنجی‌ها و ملاحظات درون‌سازمانی در اکثر قریب‌به‌اتفاق موارد بر رسیدگی عادلانه اولویت پیدا کرده و امکان تعظم‌خواهی برابر سازمان زندان‌ها را از افراد خسارت‌دیده سلب کرده است. هم‌اکنون در اکثر نظام‌های حقوقی جهان، سازمان زندان‌ها مجموعه‌ای کاملاً جدا و مستقل از دستگاه قضائی است که زیر نظر دولت‌ها، شهرداری‌ها یا حتی در مواردی پلیس اداره می‌شود. چراکه به‌طور طبیعی نظارت دستگاه متولی صدور حکم بر شهروند محکوم به تحمّل مجازات حبس، در تعارض است و از نگاه منطق باهم هم‌خوانی ندارند. مضاف بر این‌ا اداره امور زندان‌ها در تمام دنیا و از جمله ایران، بیش از آنکه ماهیتی قضائی داشته باشد، ماهیتی اجرایی دارد. سازمان زندان‌ها هم‌اکنون در ساختار قانونی فعلی نهادی است که عملاً خارج از چارچوب نظارت‌های مؤثر قرار گرفته و به همین اعتبار تا زمانی که نظارت‌پذیر و شفاف نشود، نمی‌توان بهبود اوضاع در آنجا امید چندانی داشت. کما اینکه بعید بود اگر فیلم موارد اخیر از خشونت و رفتارهای غیرقانونی در زندان اوین منتشر نمی‌شد، مقامات زندان و مسئولان قضائی در برابر آن واکنش نشان می‌دادند. چنین وضعیتی نه تنها با موازین شرعی و قانونی هیچ سازگاری ندارد بلکه خود مهم‌ترین ابزار فشار برای نیروهای خارجی است که قصد فشار به کشور از این ناحیه را دارند.

بنابراین هم الزامات شرعی و قانونی و هم منطق حکمرانی ایجاب می‌کند که سریع‌تر فکری اساسی برای بهبود وضعیت زندان‌ها و ایجاد اصلاحات بنیادین در آنها شود. در شرایط فعلی الحاق سازمان زندان‌ها به وزارت کشور امری امکان‌پذیر است و به هیچ عنوان نیز با استقلال قوه قضائیه طبق آن چیزی که در اصل ۱۵۶ قانون اساسی به عنوان مرجع تعظم‌خواهی و به تبع آن ایجاد نظم و امنیت و تحقق عدالت آمده است، تناقضی ندارد. این واقعیت با برخورد با چند مأمور خاطی تغییری نخواهد کرد و بهتر است دستگاه قضائی در همین ابتدای دوره مدیریت جدید خود، ایرادات بنیادین ساختاری و حقوقی سازمان زندان‌ها را به رسمیت بشناسد و موانع را برای اصلاحات اساسی در این زمینه و از جمله انتزاع سازمان زندان‌ها از دستگاه قضائی و الحاق آن به دولت را بر طرف کند.



سیدعلی مجتهدزاده حقوق‌دان و وکیل دادگستری

انتشار فیلم دوربین‌های مداربسته زندان اوین حقیقتی تلخ از آنچه را که در زندان‌های کشور رخ می‌دهد، به تصویر کشیده است. تا قبل از انتشار این فیلم‌ها قریب به اتفاق انتقادات و گزارش‌هایی که درباره نقض قانون و اعمال خشونت در زندان‌ها مطرح می‌شد، با تکیذ محاجه می‌شد. این فیلم‌ها اما آنچنان مشهود هستند که جای تکیذ ندارند و مقامات سازمان زندان‌ها مسئولیت آن را پذیرفته‌اند. مقاماتی که روز گذشته در این رابطه اظهارنظر کرده‌اند و از جمله رئیس سازمان زندان‌ها برای برخورد با خاطیان و مأموران نقض‌کننده قانون وعده‌هایی داده‌اند. اگر عزم مقامات قضائی بر حل مسئله است، اول از هر چیز باید بپذیرند ما با مشکلی ساختاری و اساسی در سازمان زندان‌ها مواجه هستیم. در سال‌های اخیر و از جمله در دوره دهم مجلس طرح‌هایی برای انتزاع سازمان زندان‌ها از قوه قضائیه و الحاق آن به دستگاه اجرایی مطرح بود و در این مورد هم پیشنهاد شده بود که این سازمان به وزارت کشور یا دادگستری بپیوندد.

این طرح‌ها و تلاش برای این‌کار با برخی مخالفت‌ها از جانب قوه قضائیه و سپس شورای نگهبان ناکام ماند. اما واقعیت این است که یکی از بنیادی‌ترین مشکلات ساختاری سازمان زندان‌ها به همین مسئله برمی‌گردد و برای حل آن دیر یا زود باید این سازمان از قوه قضائیه جدا و به دستگاه اجرایی ملحق شود. وگرنه در آینده باز اوضاع همین است که داریم می‌بینیم.

اصل مطلب این است که سازمان زندان‌ها تحت قانون فعلی، نهادی خارج از حوزه نظارت مؤثر است. هرچند بر روی کاغذ امکان نظارت بر این سازمان وجود دارد، اما در عمل چنین چیزی محقق نمی‌شود. چراکه طبق قانون فعلی هیچ نهادی خارج از دستگاه قضائی چون مجلس امکان نظارت بر عملکرد این مجموعه را ندارد. متأسفانه اینکه اگر هم جایی قضدی برای تعظم‌خواهی در برابر سازمان زندان‌ها وجود داشته باشد، شکایت باید به قوه‌ای ارجاع شود که سازمان زندان‌ها بخشی از خود

صفحه ۲

یادداشت

مگر قرار نیست وضع بهتر شود؟!



حسین حقگو کارشناس اقتصادی

آقای رئیسی در جلسه کسب رای اعتماد ضمن اشاره به مشکلاتی نظیر: «تورم بالای ۴۴ درصد، افت شدید ارزش پول ملی، کسری بودجه، کاهش شدید قدرت خرید مردم و...» از ارائه یک «برنامه آنی، فوری و کوتاه‌مدت با محوریت مشکلات پیش‌رو و یک برنامه میان‌مدت و بلندمدت که تضمین‌کننده تحقق دو محور اصلی و مهم یعنی عدالت و پیشرفت در کشور باشد» خبر داد. جهت‌گیری این برنامه‌ها چنانکه ایشان عنوان کردند از جمله عبارت است از: «تغییر رویکرد از اداره کشور براساس درآمدهای نفتی و روش‌های تورم‌زا در تأمین منابع مالی دولت به افزایش بهره‌وری، خلق ثروت ملی و درآمدهای پایدار، تغییر رویکرد از صادرات مبتنی بر مواد خام و اولیه به تولید محصولات صنعتی و با تکنولوژی بازارمحور و...». آقای رئیسی در همین جلسه، معاون اول خود را به‌عنوان «مسئول هماهنگی تیم اقتصادی دولت» معرفی کرد «تا از بگومگوهای احتمالی در آینده جلوگیری شود». ایشان دو سه روز قبل‌تر نیز «مسعود میرکاظمی» را به‌عنوان رئیس سازمان برنامه و بودجه معرفی کرده بود. معرفی‌ای که البته شوکه‌کننده و دور از انتظار بود. جالب آنکه آقای مخبر در مراسم معارفه «مسعود میرکاظمی» ضمن اشاره به جایگاه مهم این سازمان در توسعه و پیشرفت کشور، نگاهش را مطرح کرد که کمتر با وعده‌های رئیس دولت سنخیت دارد؛ اینکه «نمی‌توانیم برای حل مشکلات کشور به خارج امید داشته باشیم... بعید است که بتوانیم با نظام سلطه به جایی برسیم و نمی‌توان برنامه‌ریزی خود را برای اداره کشور متکی به رفع تحریم‌ها کرد و باید به نحوی برنامه‌ریزی کنیم که فرض بر این باشد که نظام سلطه تحریم‌ها را لغو نخواهد کرد». سخنانی که از سوی رئیس جدید سازمان برنامه نیز مورد تأیید قرار گرفت: «مذاکره جای خودش را دارد و امیدواریم به نتیجه برسد و اگر نرسد، ما کشور ضعیف و فقیری نیستیم؛ منابع فراوان و نیروی انسانی زیادی داریم. باید فضایی ایجاد کنیم که بتوانند رشد و نمو کنند» (مسعود میرکاظمی- ۵/۲۳).

۲- بی‌شک هیچ کارشناسی و شاید کمترمسئولانی در دولت‌های قبل بر این باور بوده باشد که مبنای تحول و توسعه کشور، رفتار و اقدامات بیگانگان است.

ادامه در صفحه ۴

تیترها

بازگشت به نقطه صفر

جاوید قربان‌اوغلی



تحولات شگفت و گیج‌کننده افغانستان با سقوط بدون درگیری کابل وارد مرحله جدیدی شد و بار دیگر جهان را در مقابل حاکمیت گروه و فرقه متحجر طالبان بر این کشور قرار داد. ۲۰ سال پس از تهاجم و اشغال افغانستان پس از حادثه تروریستی و صرف بیش از دو تریلیون (دو هزار میلیارد) دلار، در تحولی توأم با ابهامات بسیار و سؤالات بی‌جواب، با خروج بی‌برنامه، افغانستان به همان ستیزه‌جویان ساقط‌شده ۲۰ سال قبل واگذار شد. در این‌باره ذکر چند نکته ضروری است: از منظر نظامی تحولات افغانستان را نمی‌توان ناشی از برتری نظامی نیروهای طالبان در مقابل ارتش ۳۰۰ هزارنفری دولت دانست. به‌خصوص اینکه در دو دهه گذشته این ارتش تحت آموزش نظامیان آمریکا و دیگر کشورهای ناتو قرار داشت. به تسلیحات نسبتاً پیشرفته غربی مجهز بود که اکنون به دست جنگجویان طالبان افتاده است. سقوط بی‌دری ولایات ۳۴گانه جز در مواردی نادر، ناشی از جنگ نبود و تقریباً هیچ ولایتی با جنگ گسترده سقوط نکرد.

ادامه در صفحه ۲

محدودیت برای جامعه مدنی قوی

حمزه نوذری، جامعه‌شناس و استاد دانشگاه



جامعه مدنی ایران روزبه‌روز در فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی مجازی قدرتمندتر می‌شود. این در حالی است که فعالیت‌های جامعه مدنی در عرصه عمومی با محدودیت‌ها و موانع بسیاری مواجه است. قدرت جامعه مدنی در فضای مجاز از چند جنبه است: الف- قدرت نقد و نظارت بر عملکرد و برنامه‌های هر سه قوه، ب- قدرت و شجاعت ارائه راهکارهایی برای برون‌رفت از مسائل ج- قدرت آشکارسازی فساد و ناکارآمدی. بر این اساس، جامعه مدنی ایران که امروزه در بستر شبکه‌های اجتماعی مجازی قدرتمندتر شده است نه‌تنها به برنامه‌ها و سیاست‌ها و ناکارآمدی‌های دولت واکنش نشان می‌دهد، بلکه فعالتان قدرت کنش دارد و می‌تواند در فراهم‌کردن امکانات رفاهی برای جامعه شریک قدرتمند دولت شود. به عبارتی، جامعه مدنی مجازی شده در ایران برای غلبه بر چالش‌ها راهکار ارائه می‌کند، که امید بی دولت‌ها و بوروکراسی نیست؛ یعنی جامعه مدنی گرم و خلاق به جای بوروکراسی سرد و بی‌روح قرار می‌گیرد. در کشورهای پیشرفته دولت‌ها برای سیاست‌گذاری و سامان‌دهی جامعه و اقتصاد اطلاعات را از جامعه مدنی می‌گیرند و آن را به برنامه تبدیل می‌کنند. به عبارتی سیاست‌ها و برنامه‌ها حک‌شده در جامعه مدنی است. مفهوم استقلال حک‌شده ایوانز ناظر بر همین موضوع است. «دولت‌ها برای سامان‌دهی جامعه لازم است از گروه‌های قدرتمند و انحصارگر مستقل شوند و لازمه این استقلال حک‌شدگی در جامعه است یعنی رجوع دائم به جامعه. دولت‌ها برای صیانت از خودشان لازم است پیوسته به جامعه مراجعه کنند و از کنش‌هایی که بین آنها جریان دارد، مطلع شوند و آن را مبنای برنامه عمل قرار دهند. امروزه گسترش شبکه‌های اجتماعی مجازی شرایطی فراهم کرده است که گروه‌های مختلف اجتماعی نه‌تنها از طرد و انزوا خارج شده‌اند، بلکه فعالتان به نقد و نظارت برنامه‌های دولت‌ها روی آورده‌اند. گروه‌های مختلف اجتماعی در این فضا به‌منزله بازار نیز استفاده می‌کنند و مشغول دادوستد و همچنین توسعه کسب‌وکار هستند. نکته عجیب این است که بخشی از نمایندگان جامعه علیه جامعه مدنی وارد عمل شده‌اند و دل‌نگران قدرت روزافزون جامعه‌مدنی‌گانی به تضعیف و محدودیت در لباس صیانت هستند. مجلسیان فارغ از اینکه این طرح چه بر سر آموزش و کسب‌وکارها می‌آورد، از نقد و نظارت جامعه مدنی قوی واهمه دارند. جامعه مدنی قوی و دارای بستر نقد و نظارت ترسناک نیست، بلکه در جهت شفافیت، دموکراسی و مستقیم و سیاست‌ها و برنامه‌های کارآمدتر حرکت می‌کند. جامعه مدنی نیاز به صیانت ندارد، بلکه نیازمند شرایط و زمینه فعالیت برای نشان‌دادن قدرت جامعه و وجوه انتقادی و نظارتی است. در این میان کسی مخالف تصویب قوانین برای مجازات خاطبان و مجرمان و هتاکان در فضای اجتماعی نیست و همه گروه‌های اجتماعی از آن حمایت می‌کنند.

ادامه در صفحه ۴